

השתלבות יוצאי אתיופיה בישראל

תמונת מצב

כתיבה: ניבי דיין

אוגוסט 2014

הסקירה להלן מציגה תמונת מצב מתומצת ועדכנית על יוצאי אתיופיה בישראל¹ ברמה הארצית בתחומים נבחרים - מאפיינים דמוגרפיים, פריסה גיאוגרפית ודיור, נישואין וילודה, השתתפות והשתלבות בשוק העבודה, רמת חיים ורווחה, בריאות, חינוך והשכלה, נוער וצבא.

הסקירה אינה כוללת תוכניות התערבות והערכתן. עיקר מקורות הסקירה הם נתוני למ"ס ומשרד העלייה והקליטה, שנתון העולים ומדד רופין לשילוב חברתי, דו"ח מבקר המדינה משנת 2013, דוחות מרכז המחקר והמידע של הכנסת (מ.מ.מ.) ומחקרים אקדמיים.

1. מאפיינים דמוגרפיים

יוצאי אתיופיה החלו להגיע לישראל בשנות ה-70, בהגירה המתמשכת עד היום. ניתן לציין שלוש תקופות עלייה עיקריות:

- 1984-1985 ("מבצע משה") תקופה בה הגיעו כ- 8,000 נפש
- 1990-1991 ("מבצע שלמה" והחודשים שקדמו לו) תקופה בה הגיעו למעלה מ-20,000 נפש
- משנת 2000 ועד היום – תקופה בה קצב העלייה משתנה בין מאות בודדות ועד 3,500 נפש לשנה (1).

בשנת 2013 הגיעו כ-1,400 עולים מאתיופיה (2). בסוף שנת 2012 מנתה אוכלוסיית יוצאי אתיופיה בישראל 131,400 נפש, המהווים כ-1.5% מכלל האוכלוסיה, מהם כ-84,600 ילידי אתיופיה ו-46,800 נפש ילידי הארץ שאביהם נולד באתיופיה (3). זוהי אוכלוסייה צעירה בהשוואה לאוכלוסיית היהודים והאחרים, ומאופיינת בשיעור גבוה של צעירים ובשיעור נמוך של בני +65. כך, בשנת 2012 חלקם של בני 0-14 הגיע ל-30% מהאוכלוסייה לעומת 26% בקרב יהודים ואחרים, ושיעור בני +65 הגיע ל-6% בקרב יוצאי אתיופיה לעומת 12% באוכלוסיית היהודים ואחרים (3).

2. פריסה גיאוגרפית ודיור

למעלה ממחציתם של יוצאי אתיופיה מתגוררים ב-19 ישובים (3), במספר מצומצם של שכונות מצוקה, המהוות פריפריה כלכלית וחברתית (4), בעיקר בערים במרכז הארץ ובדרום (3,4). בסוף שנת 2012 הייתה נתניה היישוב בו מספרם של יוצאי אתיופיה היה הגבוה ביותר (3) (כ-10,700 נפש). קריית מלאכי היא היישוב בו אחוז האוכלוסיה יוצאת אתיופיה מסך האוכלוסייה הוא הגבוה ביותר - 16% (3).

בשל מדיניות משכנתאות ממשלתית, רוב יוצאי אתיופיה מתגוררים בדיור קבע, בדירות שבעלותם (5). בשנת 2010 התגוררו כ-69% ממשקי הבית של יוצאי אתיופיה בדירה בבעלותם (6), שיעור דומה לכלל משקי הבית בישראל. ואולם, החל משנת 2010 מספר המשפחות יוצאות אתיופיה המממשות את מענק הדיור נמצא בירידה, וזאת בשל הפער בין גובה המענקים ובין מחירי הדירות בשוק (7).

¹ יוצא אתיופיה במסמך זה הוא יליד אתיופיה או יליד ישראל שאביו נולד באתיופיה.

צפיפות הדיור במשקי הבית של יוצאי אתיופיה הוא 1.3 נפשות לחדר, לעומת 0.9 בקרב כלל האוכלוסייה (6).

3. נישואין וילודה

89% מבין הנישואים ממוצא אתיופי נישאים לבן/בת זוג מאותו מוצא (3). יוצאי אתיופיה נוטים להינשא בגיל מאוחר יותר מאשר כלל האוכלוסייה היהודית (3). שיעור הגירושין בקרב יוצאי אתיופיה גבוה בהשוואה לשיעור הגירושין באוכלוסייה היהודית. בשנת 2011, כ-15 מכל 1,000 הנשואים התגרשו, לעומת כ-9 מכל 1,000 הנשואים בקרב כלל היהודים (3). בארץ משתנים דפוסי הילודה של יוצאות אתיופיה, כאשר הוותיקות יותר מתקרבות לשיעור הילודה של הישראליות, ובקרב הפחות ותיקות יש עדיין פער, אך קיימת מגמת ירידה מתמדת. מגמה זו של שינוי תואמת תיאורים של התנהגות ילודה של מהגרים במדינות אחרות (8). בשנת 2012, עמד שיעור הפרייון הכולל² של יוצאות אתיופיה על 2.8 ילדים (3), שיעור נמוך מזה של נשים יהודיות ואחרות שעמד על 2.95 (2).

שיעור המשפחות החד-הוריות בקרב יוצאי אתיופיה גבוה במיוחד ועומד על כ-27%, יותר מפי שניים מאחוז המשפחות החד-הוריות בכלל הארץ, כאשר בכ-90% ממשפחות אלה עומדת אישה בראש המשפחה (9). על אף ששיעור הפרייון בקרב יוצאי אתיופיה יורד עם הוותק, עדיין המשפחות מאופיינות בריבוי ילדים. זאת, ושיעור המשפחות החד-הוריות הגבוה והילדים המתגוררים עם הורים קשישים, יוצרים יחס תלות גבוה בקהילה (5).

4. השתתפות והשתלבות בשוק העבודה

שיעור המשתתפים בכוח העבודה בגילאי 15-60 בקרב יוצאי אתיופיה במגמת עלייה לאורך השנים, מ-65% בשנת 2003, ל-72% בשנת 2005 ו-86% בשנת 2008 (10).

דוח של ועדה בין-משרדית לטיפול בנושא תעסוקת יוצאי אתיופיה (11), הצביע ב-2007 על שיעור תעסוקה בקרב יוצאי אתיופיה הנמוך באופן משמעותי מהשיעור המקביל בשאר האוכלוסייה היהודית (58.3% לעומת 68% בהתאמה), כאשר הפער בקרב הנשים גדול מהפער אצל הגברים. הדוח מצא כי שיעור האבטלה בקרב יוצאי אתיופיה גבוה באופן ניכר מהשיעור המקביל בשאר האוכלוסייה היהודית (19.3% לעומת 10.7% בהתאמה). ועוד מממצאי הדוח: ממוצע השכר לחודש עבודה נמוך באופן משמעותי בקרב יוצאי אתיופיה בהשוואה לשכר הממוצע בקרב שאר האוכלוסייה היהודית (פער של כ-1,800 ₪ לחודש). פערי השכר בין יוצאי אתיופיה לבין שאר האוכלוסייה היהודית נשמרים גם כאשר נבחן ממוצע השכר לחודש על פי רמות השכלה שונות. יש לציין כי רמת ההשכלה של יוצאי אתיופיה נמוכה יחסית, שכן רבים מהם הגיעו לארץ כבוגרים לא משכילים. ב-2005, כ-40% מהעולים בגילאי העבודה העיקריים סיימו לכל היותר בי"ס יסודי (5).

² מספר הילדים הממוצע שאישה צפויה ללדת במהלך חייה
³ לוח 3.14

הייצוג של יוצאי אתיופיה גבוה באופן ניכר במשלחי היד הנמוכים והבלתי מקצועיים בהשוואה לשאר האוכלוסיה היהודית. באופן מקביל ייצוגם במשלחי יד גבוהים יחסית ואקדמאים נמוך באופן ניכר מזה של שאר האוכלוסיה היהודית (11). ב-2010 שיעור התעסוקה של יוצאי אתיופיה עמד על 66.7%, לעומת 79% מכלל העולים, אולם בפילוח לפי קבוצות גיל נמצא שבקבוצת הגיל 24-32 שיעור התעסוקה של יוצאי אתיופיה גבוה לעומת יתר העולים (94.9% לעומת 88.7% בהתאמה (12)(לוח 3.4).

שלושה סוגי חסמים מעכבים את השתלבות יוצאי אתיופיה בשוק התעסוקה (11,13).

- חסמים שמקורם בצד המערכת: העדר ידע וכלים במערכות השונות על מנת לבצע מיון אמת של יכולת העולים, כך שאין תהליך של התאמת האבחונים השונים לקבוצת זו.
- חסמים שמקורם במאפייני ההון האנושי של הפרט, ובהם: השכלה נמוכה יחסית, העדר מקצוע והכשרה לתחום מסוים, כישורים וניסיון תעסוקתי מועט (חסמי הון אנושי), העדר רשתות חברתיות פורמאליות ובלתי פורמאליות. וכן, מיומנויות וכישורי חיים אחרים, כגון: יכולת הצגת דברים (מפאת העדר ביטחון עצמי), כתיבת קורות חיים, פנייה לשירותים מתאימים, חיפוש עבודה ועוד.
- חסמים שמקורם בצד המעסיקים: קטלוג יוצאי אתיופיה על ידי מעסיקים כבעלי פריון נמוך, אפליה כתוצאה מסטיגמות ודעות קדומות, וכן, חוסר מודעות של חלק מן המעסיקים לפוטנציאל של עובדים יוצאי אתיופיה ולאפשרות לגייסם לעבודה

ייצוג בשירות הציבורי:

בחודש מרס 2011 התקבל בכנסת החוק להרחבת הייצוג ההולם לבני העדה האתיופית בשירות הציבורי ובשירות המדינה. על פי דוח מרכז המחקר והמידע של הכנסת, חלה בשנים האחרונות מגמת עלייה אטית במספר יוצאי אתיופיה המועסקים בגופי שירות המדינה ובגופים ציבוריים ובשיעור יוצאי אתיופיה בכלל העובדים בחלק מהגופים האלה. נכון ל-2011 שיעור יוצאי אתיופיה שהועסקו בשירות המדינה עמד על 1.35%, בעוד ששיעורם באוכלוסייה כ-1.5% (13).

5. רמת חיים ורווחה

כפועל יוצא מיחס תלות גבוה⁴, שיעור תעסוקה נמוך ושכר ירוד, רמת החיים של משפחות יוצאי אתיופיה נמוכה ביותר, ואוכלוסיית יוצאי אתיופיה היא בין האוכלוסיות העניות במגזר היהודי בישראל. שיעור העניים בקרב יוצאי אתיופיה גבוה הרבה יותר משיעורם בקרב כלל האוכלוסייה - 51.7% מהמשפחות הן עניות ו-65% מהילדים הם עניים (5,14). משקי בית של יוצאי אתיופיה, שבהם ראש משק הבית או אחד מהוריו נולדו באתיופיה, מוציאים 33% פחות מהממוצע בכלל האוכלוסייה. ההוצאה הממוצעת במשקי בית של יוצאי אתיופיה הסתכמה בשנת 2012 ב-9,539 ₪ בחודש לעומת 14,272 ₪ בכלל משקי הבית (3).

⁴ מספר המפרנסים למשק בית בקרב יוצאי אתיופיה הוא 1.1 לעומת 1.4 מפרנסים בכלל האוכלוסייה (לקט נתוני למ"ס 2013, מתוך הסקר החברתי 2012)

מעקב לאורך שנים (2003, 2005, 2008) מצביע על ירידה הדרגתית בשיעור יוצאי אתיופיה (בגילאי 25-60) שאינם מרוצים ממצבם הכלכלי (74%, 72% 65% בהתאמה), כאשר השיעור בשנת 2008 דמה לזה של יוצאי חמ"ע (66%), ושניהם גבוהים מהממוצע הכללי באוכלוסיה (48%) באותם גילים (10).

מבחינת שירותי הרווחה, הרי ששיעור גבוה מקרב יוצאי אתיופיה מוכר לשירותים אלה. כ-48,000 מיוצאי אתיופיה מוכרים לשירותי הרווחה. בהשוואה לאוכלוסיות אחרות, שיעור פניות לאלף נפש עומד על 567 בקרב יוצאי אתיופיה, לעומת 163 מקרב עולי חמ"ע משנות ה-90, ו-169 בכלל האוכלוסיה (1).

נשים יוצאות אתיופיה סובלות מאלימות במשפחה מעל ומעבר לשיעורן באוכלוסיה (15); חלקן של משפחות יוצאות אתיופיה בקרב כלל המטופלים במרכזים לטיפול באלימות במשפחה עמד ב-2012 על כ-6.2%, והוא גדול משמעותית משיעור יוצאי אתיופיה באוכלוסייה בישראל (כ-1.5%) (15). שיעור הנשים יוצאות אתיופיה ששהו במקלטים לנשים נפגעות אלימות גבוה משמעותית (14%) בהשוואה לשיעור קבוצה זו בכלל האוכלוסייה בישראל (1.5%) (15). בשנים 2004–2012⁵ נרצחו 21 נשים ממוצא אתיופי בידי בני-זוגן. מדובר ב-20.6% מסך מקרי רצח אלה, שיעור שהוא גדול במידה ניכרת מחלקם של יוצאי אתיופיה בכלל האוכלוסייה בישראל (1.5%) (15).

6. בריאות

המורכבות בקשר של יוצאי אתיופיה עם נותני שירותי הבריאות דומה באפיוניה לזו המתוארת בספרות על מהגרים. אחד המאפיינים הבולטים בתחום הוא המעבר החד מסביבה שתפישת הבריאות והחולי בה היא מסורתית, ושירותי הבריאות המערביים אינם מפותחים בה, למדינה בה תפישת הבריאות העיקרית היא ביו-סוציו-רפואית ושירותי הבריאות ניתנים במתכונת מערבית (16). קשיי שפה ותרגום והפער התרבותי גורמים לאי הבנות ותסכולים רבים הן למקבלי השירות והן לנותני השירות, וצריכת שירותי הבריאות, לרבות מניעה, והיענות לטיפול מהווים אתגר מתמשך (16,17).

נתונים על תחלואה בקהילה מצביעים על שכיחות גבוהה של מחלת הסוכרת, העולה ביחס ישר לוותק בארץ (18), שיעור גבוה של נשאי HIV בהשוואה ליתר האוכלוסייה (19), ושיעור גבוה של התאבדויות. עיקר ההתאבדויות מתבצעות על ידי גברים (20). יש לציין כי ממחצית שנות האלפיים נרשמה מגמת ירידה בשיעור ההתאבדות של עולי אתיופיה שעלו משנת 1980 ואילך (20).

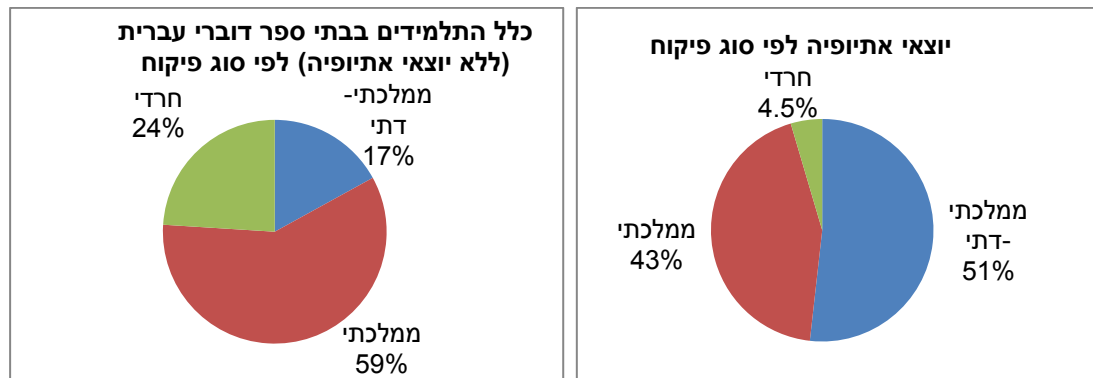
7. חינוך והשכלה

מספר יוצאי אתיופיה בחינוך היסודי והעל-יסודי עמד בשנה"ל תשע"ב (2011/2012) על 35,101, שהם כ-3% מכלל התלמידים בחינוך העברי (3). למעלה מ-60% מהם ילידי ישראל שאביהם נולד באתיופיה.

⁵ עד 22 בינואר 2012

בשנה"ל תשע"א (2010/2011) 51% מהתלמידים יוצאי אתיופיה למדו בחינוך הממלכתי-דתי, 43% למדו בחינוך הממלכתי ו-4.5% למדו בחינוך החרדי (21). תרשים 1 מציג את ההבדלים בין יוצאי אתיופיה לכלל התלמידים בחינוך העברי מבחינת הפיזור בבתי"ס לפי סוג פיקוח בשנה"ל תשע"ב.

תרשים 1⁶

חשוב לציין כי קיים הבדל בין ילידי אתיופיה, אשר רובם (73.3%) למדו בחינוך הממלכתי-דתי, לבין יוצאי אתיופיה ילידי ישראל, אשר פחות ממחציתם (39.3%) לומדים בחינוך הממלכתי-דתי (3), ובקרבם ניכרת ירידה של ממש בשיעור הלומדים בחינוך הממלכתי-דתי (21).

סוגיית שילוב תלמידים יוצאי אתיופיה במוסדות חינוך מצויה מזה שנים על סדר היום הן בארגוני הקהילה והן במוסדות הריבוניים. האפשרות לסגור בתי"ס ובהם ריכוז גבוה של בני הקהילה אף היא עולה לדיון ונתונה למחלוקת. בשנת 2009 38% מכלל התלמידים ילידי אתיופיה ו-32% מכלל התלמידים יוצאי אתיופיה ילידי ישראל למדו בכיתות בהן יותר משליש מכלל התלמידים היו ממוצא אתיופי (22). בשנת הלימודים תש"ע (2009/2010) היה ריכוז גבוה במיוחד של תלמידים ממוצא אתיופי (למעלה מ-50%), ב-25 מוסדות לימוד ובהם למדו בהם 3,091 תלמידים (21).

אשר להישגי יוצאי אתיופיה במערכת החינוך, הרי שדוח מ-2014 מצביע על שיפור בהישגי מיצ"ב (מתמטיקה, אנגלית ועברית) בכיתות ה' ובכיתות ח', של תלמידים יוצאי אתיופיה בשנים 2007-2012, וצמצום הפער ביחס לכלל היהודים (23).

ביטוי למגמת השיפור מצוי גם בשיעור הזכאים לבגרות מהלומדים בי"ב שעלה מ-37% ל-42% בין 2007 ל-2010 (12)(לוח 4.3). ב-2012 עמד שיעור הזכאים לתעודת בגרות בקרב תלמידים יוצאי אתיופיה על 54%, זאת לעומת 73% בכלל החינוך העברי. שיעור בעלי תעודת הבגרות העומדת בתנאי הסף של האוניברסיטאות עמד בשנת 2012 על 55% בקרב יוצאי אתיופיה לעומת 84% בקרב כלל החינוך העברי (3). ככלל חל שיפור לאורך השנים בשיעור בעלי תעודת הבגרות העומדת בתנאי הסף של האוניברסיטאות, והפער מול כלל החינוך העברי הצטמצם (23). יש לציין כי כ-

⁶ מקור: רגבי, ע; כהן-קדושאי, א; גליקמן, ח. הישגי תלמידים יוצאי אתיופיה בראי מבחני המיצ"ב: תמונה רב-שנתית תשס"ח-תשע"ב. הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה). 2013.

90% מהסטודנטים יוצאי אתיופיה במוסדות להשכלה גבוהה מגיעים ללימודים אקדמיים לאחר השלמת לימודיהם במכינות הקדם-אקדמיות (24).

בשנת תשע"ג (2012/2013) היו 2,694 סטודנטים ממוצא אתיופי במוסדות להשכלה גבוהה, המהווים 0.9% מכלל הסטודנטים בעוד ששיעורם באוכלוסיה עומד על כ-1.5%. למעלה ממחצית הסטודנטים יוצאי אתיופיה למדו במכללות, והשאר באוניברסיטאות ובמכללות אקדמיות לחינוך (3). תחומי הלימוד השכיחים יחסית בקרב יוצאי אתיופיה הם מדעי החברה, חינוך והכשרה להוראה ולימודי ניהול. תחומי הלימוד שסטודנטים יוצאי אתיופיה כמעט לא למדו כלל הם מדעים, רפואה, חקלאות, שפות, ספרות ולימודים אזוריים (24).

לאורך השנים חלה מגמת עלייה בשיעור האקדמאים יוצאי אתיופיה, מ-6.5% בשנת 2003, ל-שיעור של 18.6% ב-2008 (10). בישראל בשנת 2011, עמד מספר בעלי התארים האקדמיים מקרב יוצאי אתיופיה על כ-2,060, מהם כ-88% בעלי תואר ראשון (24).

8. נוער

בין הגילאים 12-17 חיים כיום בארץ כ-20,000 מיוצאי אתיופיה (1,25), למעלה ממחציתם עולים והיתר ילידי ישראל.

מבחינת תחושת הזהות, הרי ששיעור גבוה (72%) מקרב בני נוער יוצאי אתיופיה, הן בדור הראשון והן בדור השני, מרגישים גם כישראלים וגם כבני קבוצת המוצא, ובכך למעשה מבטאים אסטרטגיה של השתלבות (אינטגרציה) (25). גם מבחינת תחושת השייכות, הרי ששיעור גבוה מקרב בני הנוער חשים זיקה חזקה מאוד לישראל (68% מקרב הדור השני ו-64% מקרב הדור הראשון) (25). עוד נמצא כי סביבתם החברתית של יוצאי אתיופיה הומוגנית יחסית בקרב הדור הראשון (65% דיווחו כי רובם או כל חבריהם הינם יוצאי אתיופיה), אולם בקרב הדור השני חלה ירידה בהומוגניות, ושיעור נמוך מביניהם דיווחו כך (53%).

בצד נתונים אלה המצביעים על מגמת השתלבות, אין להתעלם מכך כי ברשות חסות הנוער, האחראית לטיפול חוץ-ביתי סמכותי הנכפה על מתבגרים במצבים של עבריינות ועל בני נוער בקצה הרצף הטיפולי, שיעור המטופלים הגבוה ביותר ביחס לאוכלוסיה באותה קבוצת מוצא, שטופלו במסגרת הרשות היה בשנת 2010 של ילידי אתיופיה (8.6%), כאשר כ-80% מהם בנים, ואחריהם של ילידי בריה"מ (6%), וזאת לעומת ילידי הארץ שאביהם ילידי ישראל (1.4%) (26). עם זאת יש לציין כי בין שנת 2009 לשנת 2010 חלה ירידה בשיעור החוסים ילידי אתיופיה (מ-9% ל-8.6% בהתאמה) (26).

9. צבא

המוטיבציה לשירות בקרב יוצאי אתיופיה גבוהה ביותר. שיעור גבוה של בני נוער יוצאי אתיופיה מתכוונים לשרת בצבא או בשירות לאומי (97% מבני הדור השני ו-91% מבני הדור הראשון) (25). ואכן, על פי נתוני אגף כוח אדם בצה"ל המופיעים בדוח מבקר המדינה משנת 2013 (27) שיעור

הגיוס בשנת 2010 של יוצאי אתיופיה עמד על כ-86% לעומת 74% בכלל צה"ל, נתון המעיד על מוטיבציה גבוהה. שיעור הגיוס בקרב יוצאי אתיופיה ילידי הארץ, גבוה משיעור הגיוס בקרב ילידי אתיופיה ואף משיעור הגיוס בכלל האוכלוסייה, והגיע ל-91% בקרב ילידי 1990 (28).

נתוני צה"ל מצביעים על פערים ניכרים בין ציוני הקב"א של יוצאי אתיופיה לציונים בכלל המתגייסים, ולכך יש השלכה על השיבוץ ביחידות ובתפקידים בצבא (28). בצבא אמנם נעשים מאמצים ניכרים לשילוב מיטבי של יוצאי אתיופיה, ועם זאת מיצוי הגיוס של חיילים יוצאי אתיופיה נמוך בהרבה מזה של יתר האוכלוסייה, וקיים ייצוג גבוה של בני הקהילה בבתי הכלא הצבאיים ובקרב הנושרים מהשירות הצבאי (14,27). כך לדוגמא, שיעור יוצאי אתיופיה שהיו כלואים ב-2011 בבתי-כלא צבאיים עמד על כ-12% מכלל הכלואים, שיעור גבוה במידה ניכרת ביותר משיעור יוצאי אתיופיה בכלל האוכלוסייה (כ-1.5%) (28). עבירות עריקות, נפקדות ומשמעת היו הסיבות העיקריות לכליאת חיילים יוצאי אתיופיה (28).

על רקע זה החליטה ראש אכ"א במאי 2011 להקים צוותים שיכינו עבודת מטה שתעסוק בשילובם של יוצאי אתיופיה בצה"ל. הצוותים השלימו את עבודת המטה בינואר 2012, ראש אכ"א אישרה אותה, והיא צפויה לשאת פירות בשנים הקרובות (27).

דיון וסיכום

תמונת המצב שהוצגה בסקירה מתארת קהילה המצויה בתהליך של שינוי. בחלק גדול מהתחומים מתקיימת מגמה של שיפור לאורך השנים במדדים השונים, ועם זאת, הפערים בהשוואה לאוכלוסייה הוותיקה עדיין ניכרים. שילובם של יוצאי אתיופיה בחברה הישראלית בצורה מיטבית בתחומי הדיוור, ההשתלבות בשוק העבודה, רמת חיים ורווחה, בריאות, חינוך והשכלה, נוער ושילוב בצבא מהווה אתגר מתמשך.

מבקר המדינה ציין בדוח מיוחד ב-2013 (27) כי מדינת ישראל, יהדות התפוצות וארגוני המגזר השלישי השקיעו ומשקיעים בשילובם של יוצאי אתיופיה משאבים רבים, ולמרות השיפור שחל במצבה של אוכלוסייה זו במשך השנים, עדיין מצבה טוב פחות ממצבה של האוכלוסייה היהודית הכללית בהיבטים שונים. הביקורת מופנית לכך שמשאבים ניכרים מתפזרים על תוכניות רבות, פעמים רבות ללא בדיקת מועילות, לכך שנוצר בזבוז רב, ולעתים משאבים שיועדו ליוצאי אתיופיה נספגים בתקורות כפולות, ולעומת זאת, משאבים אחרים שיועדו לקהילה כמעט שאינם מנוצלים. הדוח מצביע על חסרונם של גוף מנהיג מתכלל ופעולה מתואמת בין כלל התקציבים של הממשלה והמגזר השלישי כגורם מרכזי להעדר פעולה אפקטיבית בהשקעות ובמאמצים הרבים לשיפור מצבם של יוצאי אתיופיה (27).

נוכח הצורך בסגירת פערים בתחומים השונים בדרך לשילוב מיטבי של הקהילה בחברה, נדרש מאמץ של שילוב כוחות בין גופי המדינה, המגזר השלישי והקהילה תוך ניצול ההצלחות והעוצמות שבשטח.

מקורות

- (1) הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. שנתון סטטיסטי לישראל, 2013. לוח 4.4. 2013
http://www.cbs.gov.il/reader/shnaton/templ_shnaton.html?num_tab=st04_04&CYear=2013.
- (2) משרד העלייה והקליטה. העלייה לישראל - נתוני עלייה לשנת 2013.
<http://www.moia.gov.il/Hebrew/InformationAndAdvertising/Statistics/Documents/2013/OLIM1A.htm>.
- (3) הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. האוכלוסייה ממוצא אתיופית בישראל - לקט נתונים לרגל חג הסיגד. 2013;
http://www.cbs.gov.il/reader/newhodaot/hodaa_template.html?hodaa=201311300
- (4) בן-אליעזר, א. "כּוּשִׁי סַמְבוּ, בִּילִי-בִילִי-בַּמְבוּ": כִּיצַד יְהוּדֵי הוֹפֵךְ שְׁחוּר בֶּאֱרֶץ הַמּוֹבְטָחַת. בתוך: שנהב, י; יונה, י; (עורכים): גזענות בישראל: הוצאת הקיבוץ המאוחד; 2008.
- (5) בנק ישראל. דוח בנק ישראל לשנת 2006.
<http://www.boi.org.il/he/NewsAndPublications/RegularPublications/Documents/doch06/p5.pdf>
- (6) הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. הקהילה האתיופית בישראל - לקט נתונים לרגל חג הסיגד. הודעה לעיתונות. 2011.
http://www.cbs.gov.il/hodaot2011n/11_11_301b.pdf
- (7) הכנסת. מרכז המחקר והמידע. התניית מענקי דיור למשפחות עולים מאתיופיה ברכישת דירות במקומות מסוימים בלבד – תמונת מצב. 2011
<http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m02901.pdf>
- (8) Nahmias, P. Fertility behaviour of recent immigrants to Israel: A comparative analysis of immigrants from Ethiopia and the former Soviet Union. DEMOGRAPHIC RESEARCH 2004;10:83-120.
- (9) הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. האוכלוסייה האתיופית בישראל - לקט נתונים לרגל חג הסיגד. הודעה לעיתונות. 2010.
- (10) מלול, מ; רוזנבוים, מ. (עורכים). מדד רופין: המדד השנתי להשתלבותם של העולים בישראל. המרכז האקדמי רופין, המכון להגירה ושילוב חברתי; 2010.
http://www.ruppin.ac.il/download/files/Madad_Hagira_heb.pdf
- (11) מינהל מחקר וכלכלה משרד התעשייה, המסחר והתעסוקה. הועדה הבינמשרדית לגיבוש תכנית סיוע לבני העדה האתיופית. דו"ח ועדת המשנה לשילוב צעירים בני העדה האתיופית בשוק העבודה, 2007.
http://www.moital.gov.il/NR/rdonlyres/ED119B89-0696-4AF1-AE92-92F6B4C1264D/0/mihkar_etiopim.pdf
- (12) קושנירוביץ, נ. (עורכת). שנתון עלייה והגירה בישראל 2012. המרכז האקדמי רופין, המכון להגירה ושילוב חברתי. 2013
<http://www.ruppin.ac.il/pages/3208.aspx>

- (13) קוד דבידוביץ, פ. השתלבות יוצאי אתיופיה בשירות המדינה ובגופים ציבוריים - מסמך עידכון. הכנסת. מרכז המחקר והמידע. 2012.
<http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m03155.pdf>.
- (14) חביב, ג; הלבן-אילת, ח; שץ, א; אלמוג, י. מעקב אחר אינדיקטורים מרכזיים למצבה של האוכלוסייה האתיופית ברמה הארצית. דמ-560-10. מאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל. 2010.
<http://brookdaleheb.idc.org.il/?CategoryID=156&ArticleID=216>
- (15) הכנסת. מרכז המחקר והמידע. נתונים על אלימות כלפי נשים בקרב יוצאי אתיופיה. 2012.
<http://knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m03023.pdf>
- (16) דיין, נ; ניראל, נ. "רפואה שלמה": תוכנית לקידום בריאות יוצאי אתיופיה ברפואה ראשונית. בתוך: לשם, א; רואר-סטריואר, ד. (עורכים): שונות תרבותית כאתגר לשירותי אנוש. ירושלים: הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית; 2004.
- (17) ביינסיין, פ; פלדמן, ב; שטרקשל, ר. שיעורים ומגמות של הפסקות הריון בקרב צעירות רווקות ממוצא אתיופי בגילים 16-24 בין השנים 1995-2005. הרפואה 2011; 150, חוב' 2.
- (18) Jaffe A, Vardi H, Levit B. Diabetes in the Ethiopian Jewish community of Hadera: Prevalence, Atherosclerotic risk factors. Israel society of diabetes mellitus 2001 (ABS-oral). EASD 37th annual meeting. Third Jerusalem International Conference on Health Policy (ABS). 2001.
- (19) Chemtob, D; Sasson, M; Leventhal, A; Stein-Zamir, C; Maayan, S. Sexually transmitted infections among individuals with and without HIV [Letter]. IMAJ 2006;8(12):892.
- (20) משרד הבריאות. אובדנות בישראל. 2011.
http://www.health.gov.il/publicationsfiles/loss_2011.pdf.
- (21) קוד דבידוביץ, פ. השתלבות יוצאי אתיופיה במערכת החינוך. מסמך עדכון. הכנסת מרכז המחקר והמידע. 2011.
<http://www.iaej.co.il/newsite/Data/UploadedFiles/SitePages/1321-sFileRedir.pdf>
- (22) כאהן-סטרבצ'ינסקי, פ; ריבקין, ד. בני נוער עולים בישראל - תמונת מצב עדכנית. ירושלים: מאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל, מרכז אנגלברג לילדים ולנוער; המשרד לקליטת העלייה; 2010.
- (23) חביב, ג. מדדים מרכזיים על מצבם של יוצאי אתיופיה. מאירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל. 2014.
<http://www.iaej.co.il/wp-content/uploads/2014/02/%D7%9E%D7%93%D7%93%D7%99%D7%9D-%D7%9E%D7%A8%D7%9B%D7%96%D7%99%D7%99%D7%9D-%D7%A2%D7%9C-%D7%9E%D7%A6%D7%91%D7%9D-%D7%A9%D7%9C-%D7%99%D7%95%D7%A6%D7%90%D7%99-%D7%90%D7%AA%D7%99%D7%95%D7%A4%D7%99%D7%94.pdf>

- (24) אלמגור-לוטן, א; קוך דבדוביץ', פ. השתלבותם של יוצאי אתיופיה במערכת ההשכלה הגבוהה. הכנסת. מרכז המחקר והמידע. 2011.
<http://www.iaej.co.il/newsite/Data/UploadedFiles/SitePages/1320-sFileRedir.pdf>
- (25) כאהן-סטרבצ'ינסקי, פ; הלסטד, נ; קליינמן, ל; ברביאן, ע. בני נוער יוצאי אתיופיה ויוצאי ברית-המועצות לשעבר: עולים ובני עולים - דמיון ושוני. מאיירס-ג'וינט-מכון ברוקדייל. מרכז אנגלברג לילדים ולנוער, ישראל; המשרד לקליטת העלייה. 2012.
<http://brookdaleheb.jdc.org.il/?CategoryID=156&ArticleID=288>
- (26) קוך דבדוביץ', פ. בני נוער עולים במסגרות רשות חסות הנוער. הכנסת. מרכז המחקר והמידע. 2012.
<http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m03021.pdf>
- (27) מבקר המדינה. היבטים בקידום שילובם של יוצאי אתיופיה - פגמים מהותיים בניהול תכנית לאומית. דוח שנתי 63 לשנת 2012. 2013;
<http://www.mevaker.gov.il/serve/contentTree.asp?bookid=639&id=196&contentid=&parentcid=undefined&sw=1344&hw=770>
- (28) קוך דבדוביץ', פ. השתלבות יוצאי אתיופיה בצה"ל. הכנסת. מרכז המחקר והמידע. 2011.
<http://www.knesset.gov.il/mmm/data/pdf/m02989.pdf>